

УДК 929(477):001+016:908(292.452)

ФЕНОМЕН 100-ЛІТНЬОГО ПРОФЕСОРА СТЕПАНА СТОЙКА – ВИДАТНОГО УКРАЇНСЬКОГО ПРИРОДООХОРОНЦЯ

Ірина Койнова , Семен Кукурдза , Ігор Рожко , Богдана Сенчина

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. П. Дорошенка, 41, 79007, м. Львів, Україна,
e-mails: koynova_i@ukr.net, Kukursest@gmail.com,
igor_rozhko@ukr.net, bvsenchyna@gmail.com*

Описано багатогранну діяльність професора, доктора біологічних наук Степана Михайловича Стойка, якому 14 березня 2020 р. виповнилося 100 років. Ювіляр і нині продовжує активно працювати над питаннями охорони природи, збереження етнографічної, культурної та історичної спадщини як національного надбання України.

Наукова діяльність Степана Михайловича охоплює багато напрямів, а саме: охорону біорізноманіття, екосистем, культурної та історичної спадщини, лісову екологію, флористику, біологію деревних порід, лісову термінологію, охорону пралісів, історію науки, геосозологію, гармонізацію взаємовідносин суспільства і природи, раціоналізацію природокористування. Ці дослідження стали підґрунтям для формування низки дієвих заходів щодо раціоналізації використання, відновлення та збереження природних ресурсів переважно Карпат.

Степан Стойко відомий не лише в Україні, а й за кордоном. Степан Михайлович вільно володіє сімома іноземними мовами. Під керівництвом професора захистили кандидатські дисертації 13 аспірантів і пошукувачів у галузі ботаніки, географії, лісових культур, троє з них уже стали докторами наук. У 70-х роках ХХ ст. професор Стойко першим почав читати для студентів географічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка курс “Охорона природи”.

Важлива роль Степана Михайловича в питанні збереження унікальних екосистем Західного регіону України. С. Стойко особисто брав участь в обґрунтуванні Карпатського біосферного заповідника, природного заповідника “Розточчя”, національних парків – Карпатського, Шацького, Ужанського, Синевирського, Яворівського, “Сколівські Бескиди” й регіональних ландшафтних парків “Надсянський” та “Равське Розточчя”, більшості заказників і заповідних урочищ. Завдяки старанням професора створені транскордонні біосферні резервати “Східні Карпати”, “Розточчя”, “Західне Полісся”. Для збереження природних умов місцевостей, де відбувались важливі історичні події в для України, професор Степан Стойко обґрунтував потребу створення ландшафтних історичних заповідників, зокрема, етнографічних заповідників на Гуцульщині, Бойківщині, Лемківщині.

Професор Стойко переконаний, що філософія кожної інтелігентної людини полягає в творенні добра для свого народу. Обов'язком інтелігента вважає підвищення національної свідомості українців, а одним із найсвітліших у своєму житті – день проголошення Української держави. Професор до цього часу публікує праці в різних виданнях, пише монографії, консультує молодих науковців і викладачів, виступає на наукових конференціях, у пресі.

Ключові слова: охорона природи, збереження етнокультурної спадщини, геосозологія, природозаповідання.

*Природа входить в поняття Батьківщина. Тому її збереження
для сучасного й майбутніх поколінь – наш священний обов'язок.
С. Стойко*

Багатогранна діяльність ювіляра професора Степана Михайловича Стойка засвідчує його мудрість і невичерпну енергію, велич і водночас скромність, неймовірну працьовитість, любов до природи, людей і життя. Сьогодні він продовжує активно займатися питаннями охорони природи, збереження етнографічної, культурної та історичної спадщини як національного надбання України. Професор до цього часу публікує свої праці у різних виданнях, пише монографії, консультує молодих науковців і викладачів, виступає в пресі.

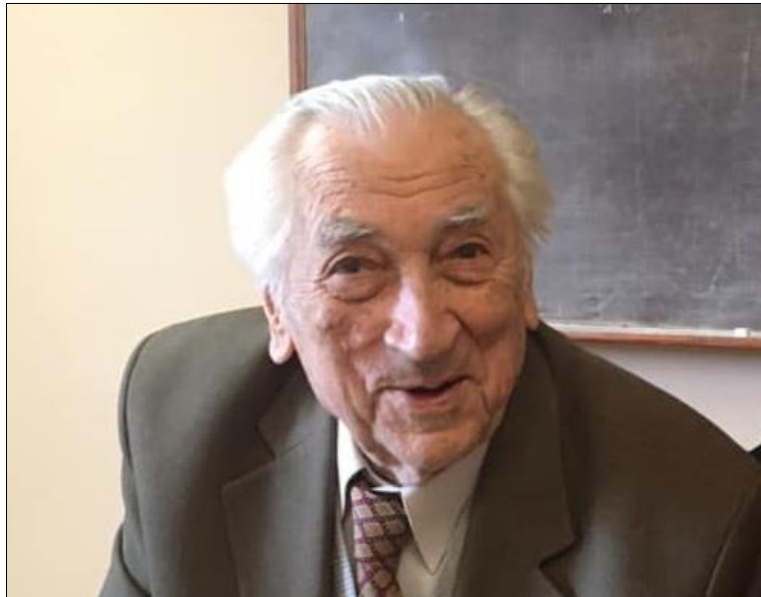

Рис. 1. Професор Степан Стойко, березень, 2020 (фото І. Шпаківської)
Fig. 1. Professor Stepan Stoyko, March, 2020 (photo made by I. Shpakivska)

Степан Стойко – науковець. Однією з улюблених книжок студента Хустської гімназії Степана Стойка була віршована книга латинською мовою Тита Лукреція Кара “Про природу речей” (“*De rerum natura*”) [5]. Книга дала змогу усвідомити глибокі думки про будову Всесвіту, складні взаємозв'язки між компонентами природи, про значення для суспільства природних багатств і небезпеку їхнього надмірного використання. Усі ці аспекти стали у майбутньому напрямками наукової діяльності професора С. Стойка. Першим щаблем був вибір для навчання у 1945 р. лісогосподарського факультету Львівської політехніки. Цікаво, що Степан Стойко – перший представник Закарпаття серед студентів вищих навчальних закладів Львова, після воз'єднання Закарпаття з Україною.

Учителями і наставниками професор Степан Стойко вважає академіка П. Погребняка, професорів А. Лазаренка, Г. Козія, К. Геренчука, доцента Ю. Третьяка. Знайомство у 1951 р.

з відомим ученим академіком П. Погребняком стало доленосним для С. Стойка. Йому, молодому лісничому Ужгородського лісгоспу, доручено супроводжувати академіка в науковій експедиції. П. Погребняк запропонував Степану Михайловичу вступити до аспірантури в Інститут лісу АН УРСР, який він очолював. Під керівництвом академіка С. Стойка у 1955 р. захистив кандидатську дисертацію. Згодом – у 1969 р. – докторську. Обидві роботи присвячені дубовим лісам Карпатської гірської системи [1].

Наукова діяльність Степана Михайловича охоплює такі напрями: охорона біорізноманіття, екосистем, культурна та історична спадщини, лісова екологія, флористика, біологія деревних порід, лісова термінологія, історія науки, геосозологія, гармонізація взаємовідносин суспільства і природи, раціоналізація природокористування. У цих галузях науковець опублікував самостійно та у співавторстві 15 монографій, 6 навчальних посібників з охорони природи та близько 500 статей (понад 50 – у зарубіжних журналах). Основні наукові монографії:

- Заповідники та пам'ятки природи Українських Карпат (1966);
- Охорона природи Українських Карпат і прилеглих територій (1980);
- Флора і рослинність Карпатського заповідника (1982);
- В. И. Вернадский. Жизнь и деятельность на Украине (1984, друге видання у 1988);
- Заповідні екосистеми Карпат (1991);
- Природа Карпатського національного природного парку (1993);
- The East Carpathians Biosphere Reserve. Poland-Slovakia-Ukraine (1999);
- Система охорони природи у верхів'ї басейну Дністра (2004);
- Ужанський національний природний парк. Поліфункціональне значення (2008);
- Дубові ліси Українських Карпат: екологічні особливості, відтворення, охорона (2009);
- Сторіччя створення пралісових резерватів в Українських Карпатах (2012).

Високу оцінку серед міжнародних експертів одержали монографії “Заповідні екосистеми Карпат”, “The East Carpathian biosphere reserves”, (написана спільно з ученими Чехії, Польщі й Угорщини) та “Дубові ліси Українських Карпат: екологічні особливості, відтворення, охорона”. У працях наведені результати багаторічних досліджень ученого, вони цікаві науковцям екологам, географам, лісівникам, ботанікам, зокрема фітоценологам, працівникам природоохоронних закладів тощо.

Наукова діяльність Степана Стойка стосується переважно Карпат. Фітоценологічні, геосозологічні, еколого-лісівничі дослідження науковця стали підґрунтям для формування низки дієвих заходів щодо раціоналізації їхнього використання, відновлення та збереження природних ресурсів. Професор вивчав природні й антропогенні причини збільшення частоти виникнення катастрофічних паводків, вітровалів, снігових лавин та обґрунтував систему запобіжних заходів.

У різні роки вчений був пов'язаний з Львівським лісотехнічним інститутом, географічним факультетом Львівського державного університету імені Івана Франка, Львівським державним природознавчим музеєм АН УРСР, Львівським відділенням Інституту ботаніки ім. М. Г. Холодного АН УРСР, Інститутом екології Карпат НАН України. Тривалий час Степан Стойко був заступником голови Наукової ради з проблем біосфери в Західному науковому центрі АН УРСР, очолював Львівське обласне відділення Українського товариства охорони природи, його обирали головою Ради Львівського Будинку вчених.

Для вивчення проблем охорони природи в ширшому контексті не лише з екологічних, а й з соціально-економічних і національних позицій С. Стойко провів наукові експедиції в Крим, на Кавказ, Урал, побував в Австрійських і Німецьких Альпах, Шумавських горах, відвідав Словацькі й Польські Татри, Пеніни, вивчав заповідні об'єкти в Угорських і Румунських Карпатах, а також на Балканах.

Рис. 2. Професор С. Стойко головує на II Міжнародному науковому семінарі “Природні ресурси регіону: проблеми метризації, використання й охорони”, присвяченому 25-річчю кафедри раціонального використання природних ресурсів і охорони природи ЛНУ імені Івана Франка. Львів, квітень 2013 (фото Н. Блажко)

Fig. 2. Professor S. Stoyko presides at the II International Scientific Seminar “Natural Resources of the Region: Problems of Metrization, Use and Protection”, which was dedicated to the 25th anniversary of the Department of Rational Use of Natural Resources and Nature Protection of Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, April 2013 (photo made by N. Blazhko)

Найвагоміша заслуга проф. С. Стойка в розробці теоретичних засад та обґрунтуванні практичних заходів з охорони природи в контексті охорони біосфери. У 1969 р. організовано перший в Україні відділ охорони природних екосистем у Львівському природознавчому музеї АН УРСР. Степан Стойко, очолюючи цей відділ понад 20 років, разом зі співробітниками й учнями визначив наукові засади охорони фітогенотонду, фітоценогенотонду та заповідної справи. У 1972 р. учений обґрунтував принципи організації системи заповідних територій живої та неживої природи, розробив функціональну

класифікацію, яка стала основою для формування системи природно-заповідного фонду в Україні. До цього чітко визначених наукових основ заповідання в Україні не було, а мережа заповідних територій формувалася стихійно.

На підставі фітосозологічних досліджень з'ясовано, що охорону раритетних видів ліпше забезпечити завдяки охороні фітоценозів, з якими вони пов'язані екологічно. Тому проф. С. Стойко обґрунтував наукові засади "Зеленої книги України" та у 1998 р. ініціював видання Регіональної Зеленої книги [5].

Рис. 3. Професори Степан Стойко та Семен Кукурудза, 2015 (фото Н. Блашко)
Fig. 3. Professors Stepan Stoyko and Semen Kukurudza, 2015 (photo made by N. Blazhko)

У 2000 р. С. Стойко запропонував концепцію створення ландшафтно-етнографічних заказників, а у 2006 р. – концепцію створення ландшафтно-меморіальних парків та пам'яток. Усвідомлюючи наслідки антропогенного впливу на біосферу, що стало причиною збіднення екосистемного різноманіття, професор сформував концепцію поліфункціонального значення природно-заповідного фонду.

На підставі порівняльних досліджень екологічного стану лісів і педосфери, проведених у віддалених гірських місцевостях Карпат, науковець виділив десять найхарактерніших еколого-ценотичних критеріїв. За цими критеріями можна визначити ступінь натурального стану лісових екосистем, а на їхній основі – три категорії природних лісів: праліси, квазі-праліси та умовно (релятивно) природні ліси.

Завдяки вченню В. Вернадського про біосферу й ноосферу, розвиваючи природоохоронні ідеї українських та зарубіжних вчених, С. Стойко обґрунтував основи природоохоронної науки геосозології (від грец. *sozo* – рятувати, охороняти). Геосозологія – це інтегральна наука, завдання якої полягають у дослідженні взаємодії суспільства й природи, аналізі причин і наслідків антропогенного впливу на екосистеми біосфери, розробці заходів забезпечення їхнього оптимального функціонування [4].

За умов хижацької експлуатації лісів в Україні, вчений визначив імперативи лісової галузі й запропонував розробити і прийняти Екологічний лісовий кодекс, де визначити пріоритетні завдання лісової галузі України для збереження лісів. Подібні кодекси проф. С. Стойко пропонує ухвалити на рівні окремих континентів та світу загалом.

Результати природоохоронних досліджень С. Стойка завжди викликали інтерес не лише українських, але й закордонних науковців, про що свідчить активна участь у численних міжнародних наукових конференціях.

Знання іноземних мов дало змогу ювіляру публікувати рецензії на оригінальні монографічні праці чеських, польських, угорських, німецьких учених у галузі екології та охорони природи й ознайомлювати з ними наукову громадськість України. Спільно з філологом А. Денисюк професор переклав монографію чеських природоохоронців Б. Молдана, Я. Зики, Я. Єніка “Жизненная среда глазами натуралиста”, 1986.

Науковий доробок професора С. Стойка оцінено на держаному рівні. У 2005 р. Степан Михайлович став лауреатом Державної премії України в галузі науки і техніки за цикл наукових праць колективу авторів “Розробка наукових засад і практичних рекомендацій збереження біорізноманіття в контексті сталого розвитку України”. У 2010 р. Степан Михайлович нагороджений орденом “За заслуги”.

Ювіляр продовжує наукову роботу. У 2020 р. вийдуть у світ дві його монографії – “Незворотні зміни у біосфері” та “Заповідні території Лемківщини”, а також статті й тези наукових конференцій.

Степан Стойко – Педагог. Педагогічну діяльність Степан Михайлович розпочав у 1938 р. як учитель у гірському селі Новоселиця після закінчення класичної гімназії в Хусті. Протягом усього життя професор С. Стойко поєднував наукову діяльність з педагогічною. На лісгосподарському факультеті Львівського лісотехнічного інституту він читав курс ботаніки, на агрономічному факультеті Львівського сільськогосподарського інституту й географічному факультеті Львівського державного університету імені Івана Франка – спецкурси з охорони природи.

Понад 20 років Степан Михайлович за сумісництвом працював на географічному факультеті Львівського національного університету імені Івана Франка. Нині він є професором кафедри екологічної безпеки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності.

На географічний факультет Степана Михайловича у 70-х роках ХХ ст. запросив завідувач кафедри фізичної географії професор Каленик Геренчук. Розуміючи значення охорони ландшафтів і заповідної справи, він запропонував читати для студентів курс “Охорона природи”. Це був перший випадок у західному регіоні України, коли в навчальну програму вищого навчального закладу ввели такий курс. З того часу проф. С. Стойко сприяв розвитку на географічному факультеті природоохоронної справи.

У 1987 р. на географічному факультеті створено кафедру раціонального використання природних ресурсів і охорони природи, яку очолив учень Степана Михайловича проф. Ю. Туниця. Для студентів кафедри проф. С. Стойко читав спецкурс “Охорона природи в

зарубіжних країнах” та керував дипломними роботами на природоохоронну тематику. Разом з професорами К. Геренчуком, Г. Мілером, кандидатами географічних наук В. Шушняком та Д. Кричевською проводив ландшафтні-екологічні дослідження в Карпатах та басейні Дністра, за результатами яких опубліковані оригінальні статті в українських та зарубіжних журналах. Професор С. Стойко був і є науковим керівником кандидатських дисертацій на географічному факультеті.

На кафедрі геоморфології та палеогеографії 1999 р. створено лабораторію інженерно-географічних, природоохоронних та туристичних досліджень, а в 2003 р. на географічному факультеті організовано кафедру туризму. Згадані структурні підрозділи очолюють колишні студенти Степана Михайловича.

Рис. 4. Лекція проф. С. Стойка для викладачів і студентів географічного факультету, 2017 (фото Н. Блажко)

Fig. 4. Lecture delivered by Professor S. Stoyko for faculty members and students of the Faculty of Geography, 2017 (photo made by N. Blazhko)

Під керівництвом С. Стойка захистили кандидатські дисертації 13 аспірантів і пошукувачів у галузі ботаніки, географії, лісових культур. Троє з них уже стали докторами наук. Професор С. Стойко був членом спеціалізованих наукових рад захисту кандидатських дисертацій у Львівському лісотехнічному та Львівському медичному інститутах, а також на географічному факультеті Львівського національного університету імені Івана Франка.

Степан Стойко – відомий педагог не лише в Україні, а й за кордоном. Степан Михайлович вільно володіє сімома іноземними мовами – чеською, словацькою, угорською, англійською, німецькою, польською, російською, а також досконало знає латинську. Він виступав з науковими лекціями в Агрономічному університеті у Відні, Технічному університеті у Зволені, Сільськогосподарській академії ім. Г. Менделя в Брно, Ульмському

університеті імені Енштейна в Німеччині, Ботанічному інституті Чеської академії наук у Празі, університеті імені Етвеша в Будапешті, університеті в Кельні.

Професор С. Стойко є почесним доктором *honoris causa* Зволенського технічного університету (Словаччина) та почесним професором *honoris causa* Львівського державного університету безпеки життєдіяльності.

Він обґрунтував концептуальні положення й теоретичні засади охорони природи як інтегральної дисципліни, опублікував п'ять підручників та один термінологічний словник [5].

Учні Степана Михайловича завжди згадують його лекції з особливим захопленням, адже все, про що розповідав професор мало практичне застосування, ґрунтувалась на власних польових дослідженнях, нових наукових концепціях та інноваційному закордонному досвіді. Науковість, толерантність та повага до студентів – ці риси дають підставу говорити про Степана Михайловича як про Педагога з великої літери, який вмів зародити в душах своїх вихованців щирю любов до природи і відповідальність за її збереження. “Спілкуючись зі студентами, я маю змогу збагнути погляди на життя сучасного покоління, які, зазвичай, відрізняються від поглядів моєї генерації”, – каже професор [5]. Саме тому Степан Михайлович завжди залишається молодим душею цікавим співрозмовником для учнів різних поколінь.

Серед учнів Степана Михайловича є чимало відомих осіб сучасності, зокрема професори Г. Криницький, І. Синякевич, П. Третяк, Л. Тасенкевич, В. Кучерявий, І. Олійник, О. Божок, Г. Баранецький та ін. Юрій Туниця, академік НАН України, ректор Національного лісотехнічного університету України писав: “Для мене, як для багатьох моїх колег, Степан Михайлович – еталон Людини, Учителя, Вченого” [2].

Степан Стойко – природоохоронець-практик. Любов до природи, яка супроводжує Степана Михайловича все життя, прищепив йому чеський професор Антонін Шірмер ще під час навчання в Хустській класичній гімназії [5].

Важко оцінити роль Степана Михайловича в питанні збереження унікальних екосистем Західного регіону України. За результатами наукових досліджень для збереження в природному стані типових або унікальних природних та історико-культурних комплексів та об'єктів, організації різних форм туризму, передусім екотуризму, а також організації еколого-освітньої роботи професор обґрунтував створення значної кількості територій та об'єктів природно-заповідного фонду. С. Стойко особисто брав участь в обґрунтуванні Карпатського біосферного заповідника, природного заповідника “Розточчя”, національних парків – Карпатського, Шацького, Ужанського, Синевирського, Яворівського, “Сколівські Бескиди” й регіональних ландшафтних парків “Надсянський” та “Равське Розточчя”, більшості заказників і заповідних урочищ.

Оскільки Україна має спільні екологічні проблеми в прикордонних з іншими державами регіонах, то професор приділяв належну увагу організації транскордонних біосферних резерватів (заповідників) – “Східні Карпати”, “Розточчя”, “Західне Полісся”. Завдяки старанням професора регіональний ландшафтний парк “Надсянський” є складовою частиною польсько-словацько-українського біосферного резервату “Східні Карпати”, який комісія МАБ ЮНЕСКО внесла 1999 р. у міжнародну мережу біосферних резерватів.

Для збереження природних умов місцевостей, де відбувались важливі історичні події в житті України, проф. С. Стойко обґрунтував потребу створення ландшафтних історичних заповідників. Зокрема, для збереження етнографічної спадщини на Гуцульщині, Бойківщині, Лемківщині він запропонував створити етнографічні заповідники, а й для

збереження історичних місць національно-визвольної боротьби – концепцію створення ландшафтно-меморіальних парків та пам'яток. Уже створено такі парки на г. Маківка в Бескидах (2006) та Красному Полі біля Хуста (2009).

У 2019 р. проф. Степан Стойко подав законодавчу ініціативу до Верховної Ради України “Про створення ландшафтних історичних та етнографічних заповідників України”, яку нині розглядають відповідні державні установи України.

Рис. 5. Професор С. Стойко на польових дослідженнях в Ужанському НПП, с. Стужиця, 2011 (фото Г. Савки)

Fig. 5. Professor S. Stoyko during field research in Uzhansky National Natural Park, Stuzhytsia village, 2011 (photo made by H. Savka)

“Найбільшу радість я мав з тих досліджень, на підставі яких вдалося зберегти унікальні природні екосистеми та ландшафти, які мають вагомe біогеографічне, екологічне та соціальне значення”, – ділився думками Степан Михайлович у книзі, присвяченій його 90-річчю [5].

З урахуванням заслуг проф. С. Стойка щодо збереження природної спадщини заповіданням, створенням в Українських Карпатах мережі природно-заповідного фонду фундація Йогана Вольфганга Гете в Базелі присудила йому у 1995 р. Золоту медаль Петера Ленне. Європейською премією імені відомого натураліста нагороджують раз у п'ять років. Професор С. Стойко перший з України, хто удостоївся цієї відзнаки. У дипломі записано, що золоту медаль присвоєно за активну участь у створенні національних парків та єдиного на той час у світі біосферного заповідника, розташованого на теренах трьох держав.

Стойко – старійшина великої родини, патріот, громадянин. Формула щастя від професора С. Стойка – здоров'я, гармонія в сім'ї та задоволення від роботи. Сьогодні Степан Стойко – найстарший член великої родини.

Степан Михайлович народився 14 березня 1920 р. у с. Кричево, тепер Тячівського р-ну Закарпатської обл. в сім'ї священника і був найстаршим із восьми дітей. Виховання у великій релігійній сім'ї в економічно важкий післявоєнний період вплинуло на формування ментальної та духовної сфери Степана Стойка. Моральні дороговкази життєвого шляху професора Стойка – “Десять Божих Заповідей”. У нього є син Ростислав і донька Наталія, троє внуків – Богданна, Марія і Тарас, та дві правнучки. На Закарпатті живуть молодші сестри Марія (97 років) і Магдалина (86 років), також брат Костянтин (89 років). *“Вже в похилому віці я зрозумів, що велика родина – це своєрідне духовне багатство та щастя. І навряд чи матеріальний добробут зможе замінити родинне щастя великої сім'ї”*, – каже Степан Михайлович [5].

Рис. 6. Степан Стойко в колі родини на святкуванні свого 100-річного ювілею
Fig. 6. Stepan Stoyko with his family during the celebration of his 100th anniversary

Професор Стойко гордиться своїми нащадками. Його син – Стойка Ростислав Степанович – відомий у світі фахівець у галузі біохімії, клітинної та молекулярної біології, доктор біологічних наук, професор, член-кореспондент НАН України, завідувач відділу регуляції проліферації клітин та апоптозу Інституту біології клітини НАН України.

Феномен професора Степана Стойка в життєвій філософії. Степан Михайлович уважає, що кожна людина повинна творити добро для свого народу. Обов'язок кожного інтелігента він бачить у підвищенні національної свідомості українців. Був свідком проголошення незалежності Карпатської України в березні 1939 р. А одним із найсвітліших у своєму житті вважає день проголошення Української держави. Для популяризації України у світі

професор публікує багато статей за кордоном англійською, німецькою, польською, угорською, чеською мовами.

Професор Степан Стойко – Почесний і Дійсний член Наукового товариства ім. Шевченка. *“Як натураліст, вважаю, що мій моральний обов’язок – зберігати природу. Де тільки можна, стараюся створювати національні парки, заповідні об’єкти”* [5].

У людях найбільше цінує чесність і все життя вірить, що правда сильніша, ніж неправда. Сили та натхнення науковець отримує від контакту з природою та спілкування з людьми. Степан Михайлович знайомий з родиною Івана Франка, родиною В’ячеслава Чорновола, дружив з Миколою Колесою, Станіславом Людкевичем, Максимом Рильським, Дмитром Павличком, Павлом Скочком та іншими представниками української інтелігенції.

Степан Михайлович належить до видатних науковців і педагогів України та Європи, до тих непересічних людей, творчий шлях і життєві принципи яких потрібно вивчати в історії української природничої науки.

“Я зробив усе, що міг для збереження природи”, – сказав Степан Михайлович в інтерв’ю з нагоди 100-річного ювілею [3].

Шановний Степане Михайловичу! З великою повагою, любов’ю та особливою теплою вітаємо вас зі сторічним ювілеєм. Ваша мудрість і доброта, працелюбність і чесність, душевна щедрість, чуйність і доброзичливість у людських взаєминах є прикладом для наслідування. Завдяки Вашому таланту, невтомній праці й наполегливості Ви зробили вагомий внесок в охорону природи України.

Ви виховали не одне покоління лісівників, географів, екологів, передавши їм свої знання і досвід, навчили їх обирати праведний життєвий шлях і вірити в добро. З нагоди Вашого ювілею прийміть найщиріші побажання доброго здоров’я, родинного затишку, щастя, благополуччя в любові та радості. Нехай Вас завжди супроводжують творча наснага, оптимізм, невичерпна енергія і почуття гумору. А Божа благодать і щира повага від учнів супроводжує Вас ще довгі роки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Койнова І.* Професор Стойко С. М. – відомий український натураліст, видатний вчений у галузі геоботаніки, фітогеографії, геосозології // Вісник Львів. ун-ту. Сер. геогр. 2010. Вип. 38. С. 395–399. <http://dx.doi.org/10.30970/vgg.2010.38.2291>
2. Основоположник геосозології – науки про охорону біосфери. Роздуми друзів, колег, учнів з нагоди 95-річчя професора С. М. Стойка. Львів: Простір М, 2017. 114 с.
3. Професор Стойко: Дожити до 100 років може кожна людина // Інтернет-газета Leopolis.news від 31.03.2020. Режим доступу: <https://leopolis.news/post/18779/profesor-stoyko>
4. *Стойко С.* Геосозологія – інтегральна природоохоронна наука. Завдання созології ландшафтів // Вісник Львів. ун-ту. Сер. геогр. 2009. Вип. 37. С. 11–20. <http://dx.doi.org/10.30970/vgg.2009.37.2325>
5. *Стойко С. М.* Життєвий шлях і бібліографія. Львів: Меркатор, 2010. 160 с.

REFERENCES

1. Koinova, I. (2010). Professor Stoyko S. M. – famous Ukrainian naturalist, outstanding scientist in the field of geobotany, phytogeography, geosology. *Visnyk of the Lviv University. Series Geography*, 38, 395–399. <http://dx.doi.org/10.30970/vgg.2010.38.2291> (in Ukrainian).
2. *The founder of geosology – the science of biosphere protection*. (2017). Reflections of friends, colleagues, students on the occasion of the 95-th anniversary of Professor S. M. Stoyko. Lviv: Prostir M, 114 pp. (in Ukrainian).
3. Professor Stoyko: Everyone can live up to 100 years. Online newspaper *Leopolis.news* from 31-03-2020. URL: <https://leopolis.news/post/18779/profesor-stoyko/> (in Ukrainian).
4. Stoyko, S. (2009). Geosology – an integrated environmental science. Tasks of landscape geology. *Visnyk of the Lviv University. Series Geography*, 37, 11–20. <http://dx.doi.org/10.30970/vgg.2009.37.2325> (in Ukrainian).
5. Stoyko, S. M. (2010). *Life path and bibliography*. Lviv: Mercator, 160 pp. (in Ukrainian).

*Стаття: надійшла до редакції 04.07.2020
доопрацьована 14.08.2020
прийнята до друку 05.09.2020*

**THE PHENOMENON OF THE 100-YEAR PROFESSOR STEPAN STOYKO –
A FAMOUS UKRAINIAN ENVIRONMENTAL PRESERVATIONIST**

Iryna Koinova, Semen Kukurudza, Ihor Rohzko, Bodanna Senchyna

*Ivan Franko National University of Lviv,
P. Doroshenko St., 41, UA – 79007 Lviv, Ukraine,
e-mails: koinova_i@ukr.net, Kukursesem@gmail.com,
igor_rozhko@ukr.net, bvsenchyna@gmail.com*

An article describes the multifaceted practice of the professor, doctor of biological sciences Stepan Stoyko who celebrated 100 years on the 14th of March 2020. Professor continues his work on Ukrainian environmental, ethnographic, cultural and historical heritage preservation.

The scientific work of Professor Stepan Stoyko covers many areas: the preservation of biodiversity, ecosystems, culture, and historical heritage, forest ecology, floristics, the biology of wood species, forest terminology, conservation of virgin forests, the history of science, geosology, harmonisation of the relationship between society and nature, rationalisation of the nature management. These researches became the basement for a list of active measures in the field of rationalisation of the renovation and conservation of the natural resources in the Carpathian Mountains.

Professor Stoyko became a famous pedagogue in Ukraine and beyond borders. Stepan Mykhailovych is fluent in seven foreign languages. Under the professor's supervision, 13 postgraduates prepared and defended their dissertations in biology, geography, forest crops. Three of them became doctors of science. In 70-s years of XX century professor Stoyko, for the first time, among universities in the Western region of Ukraine, began to teach an academic course “Nature preservation” for students of geography faculty at Ivan Franko Lviv National University.

Stepan Stoyko has played an important role in the preservation of the unique ecosystems of the Western region of Ukraine. Professor Stoyko personally was engaged in the justification of the Carpathian Biosphere Reserve, Nature Reserve of “Roztochchia”, Carpathians National Park, Shatsk National Park, Uzhanskyi National Park, Synevyr National Park, Yavorivskyi National Park, National Park of “Skolivski Beskydy”,

regional landscape parks of “Nadsianskyi” and “Ravske Roztochchia” and many smaller natural reserves. Thanks to the efforts of the Professor the transborder biosphere reserves of “Eastern Carpathians”, “Roztochchia”, “Western Polissia” were created.

Professor Stoyko justified the need for preserving nature and developing the historical landscape reserves within the areas where, important for Ukraine, historical events happened. Including the ethnographical reserves in Hutsul region, Boyko region and Lemko region.

Professor Stoyko believes that the philosophy of each intelligent person is to create kindness for your nation. He considers that the intelligent person has to raise the Ukrainian national consciousness. And he posits the day of the proclamation of Ukrainian independence as the brightest in his life.

Until now, professor Stoyko is actively publishing his scientific works in different publications, writes monographs, consults the young scientists and lectors, participates in scientific conferences and writes articles in the media.

Key words: nature protection, ethnocultural heritage preservation, geosozology, nature conservation.